

ПЕЋИНА ОБОД И ИЗВОР ЦРНОЈЕВИЋА РИЈЕКЕ.

(Проматрања из 1901 г.)

Ова извире изнад варошице Ријеке, испод простране пећине која се зове Обод. Ободом се зове једна пећина и у Фатничком Пољу. Према томе изгледа да је по овој пећини добио име град Обод, од кога и од ободске штампарије има незнатних остатака на десној страни Ријеке. Пространи улаз пећински померио се последњих 10—15 г. око 4—5 м. у назад, и зато су пред њиме кречњачки блокови од неколико кубних метара. Изгледа да је обурвавањем тавана и померањем пећинског отвора у назад постао знатан део клисуре, врло стрмих страна, која се пружа од друге воденице до данашњег отвора.

Од улаза за 100 м. пећина је, изгледа, ерозивног порекла, прокинути слојеви се могу равнима на обема странама пећине саставити. Али се нарочито на тавану види, да су испросецани дијаклазама које ограничавају велике кречњачке полиједре; ови испадају, те је дно са онаквим блоковима, као што се виде и на улазу. Потом пећина скреће на СИ., у десно, и на тавану се види расед, којим је тај део пећине предиспониран. Она се све више стешњава прелазећи у пукотинасту пећину. Овде се чује вода која се стрпоштава у понор и тече испод пода пећине. Само уз кише и топљење снегова, када понор не може да прими сву воду, пројури она и данашњом ободском пећином. *Извор Црнојевића Ријеке је карсним процесом, отварањем новог понора на дну Обода, померен у дубину, и сада се налази око 100 м. на ниже од улаза у Обод, у кориту Црнојевића Ријеке, у облику пукотинастих извора; одмах је јака река и на њој су неколико млинова. Испод њега је поменути клисурасти део долине, који је састављен од низа циновских лонаца, разноврсних облика и разних димензија, који су уским прорезима један с другим везани.*

J. Ц.

ДВЕ ПЕЋИНЕ УЖИЧКОГА КРАЈА.

Карст Рујна и Старога Влаха је само спорадичан и има карактер плиткога карста; даље је ограничен на тријаске кречњаке.

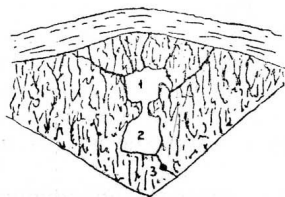
Ови леже као оазе на верфенским шкриљцима, који су оголићени или у дубоким долинама, или кашто и у самим дубљим вртачама; где где је испод кречњака оголићен серпентин.

Према овом спорадичном и плитком карактеру карста и сви облици су краћи и плићи: пећине су кратке и махом се могу утврдити понори речица које кроз пећину теку. Нема карсних поља, а најдубље вртаче не прелазе дубину од 20 метара.

ПЕЋИНА У ПОТПЕЋИ.

(Проматрања из 1913 г.)

Она је у кречњачком одсеку који оивичава јужну страну Ђетиње, у модром тријаском кречњаку, који лежи на верфенским шкриљцима.

Пећина у Потпећи.

1. ТАВАН, 2. ПЕЋИНА, 3. ВРЕЛО.

књаку, избија врло јако *Врело*, и његова вода, здружена са оном из средњег канала, чини речицу *Пећиницу*, и одмах је на њој испод пећине једна воденица.

Ово је дакле речна пећина, издубена знатним делом речном ерозијом. Њен водени млаз се у три маха померао у дубину услед карсног процеса, и садашње Врело је на најнижим катовима тријаског кречњака, а делимице можда на граници између кречњака и шкриљаца.

Сељаци верују да је вода Врела пореклом од понорнице у *Сурдују* дрежничком. То није искључено, али из Врела избија толика количина воде, да оно несумњиво мора добијати воду и са других страна, нарочито из карсног терена око Дрежничке Градине.

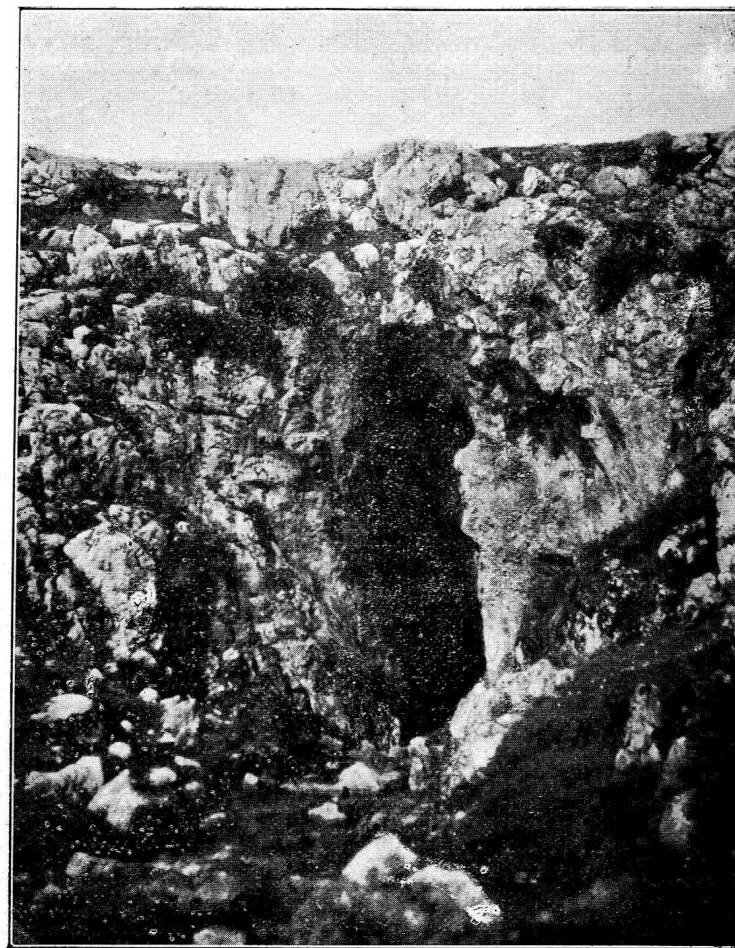
J. Ц.

СТОПИЋА ПЕЋИНА У РОЖАНСТВУ И ПОНОР У ТРНАВИ.

(Проматрања 1909 и 1913 год.)

Она је око 4 сата на Југу од *Ужица*, на десној страни речице Приштевице, у старој сели Ројанства. Од интереса је због „пресека“ или великих каца од калцита и бигра, због једне вгледни на тавану, и на послетку због тога што се може утврдити веза између речице која на површини понире и пећинске речице.

1. *Понор*. У атару села Трнавe, на десној страни Приштевице оголићена је велика серпентинска маса, и она допире местимице до пута за Кокин Брод. У њој се развила речица знатнога слива и богата водом, и она, улазећи у тријаски кречњак, пропада у Понор. Тај Понор у тријаском кречњаку, дуж нагнуте дијаклазе, представља пећину, узаног, сочивастиог

Фот. J. Цвијић

Понор изнад Стопића Пећине у Трнави

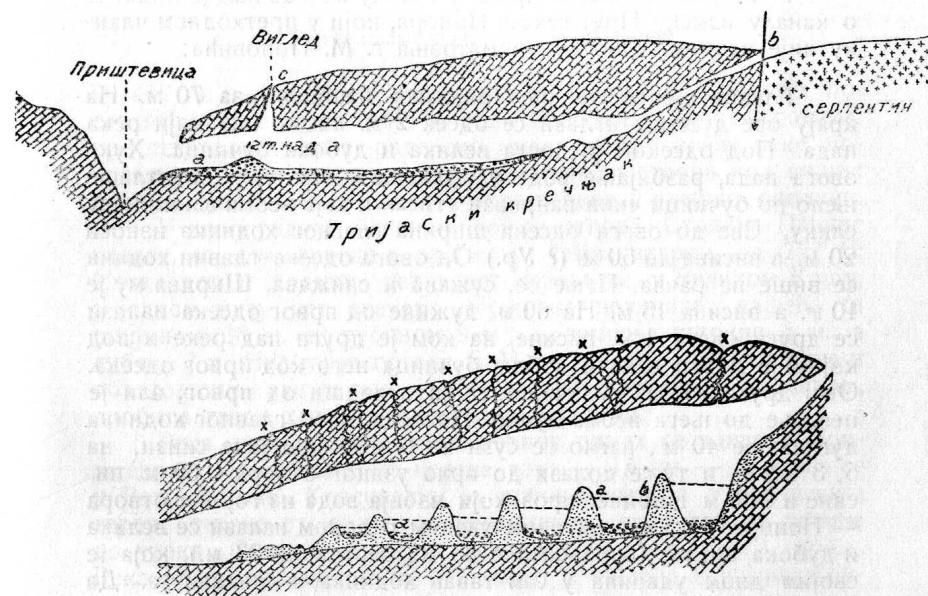
Дуж дијаклазе; отвор узан, сочиваст, накривљен као дијаклаза.

Ponor en haut de la grotte de Stopić à Trnova

Le long de la diaclase, étroite ouverture lenticulaire présentant la même inclinaison que la diaclase.

улаза или отвора, који је нагнут као и дијаклаза. Дно те речне пећине одмах на улазу је јако нагнуто, и речица се са њега сурвава са брзацима и скоковима и са великим шумом. Одстојање је од тога Понора да отвора Стопића Пећине око 200—300 м. у правој линији. Иза Понора се на површини пружа низ вртача испод Мијајловића кућа у Трнави и води према Пећини. Скоро несумњиво је вода Понора иста која избија у Стопића Пећини.

2. *Стопића Пећина*. Рачва се у два крака: леви и десни, и они су дугачки 150—200 м. Предиспонирани су многим дијаклазама, које искидане, кратке, мењају правце, а према њима се мења и правац пећине. Дуж дијаклаза вода прокапљује у

Стопића Пећина у Рожанству.

пећину. Једна је од њих проширена у виглед *c*, која је конусног облика, горе узана а доле широка, а под њоме је на дну пећине скоро 12 м. висока плавина, састављена од неправилних комада кречњака и од црвенице. Поменути речица Понор протиче кроз леви крак, као што је на скици обележено; слази стрмо и водопадима кроз узан канал и пукотину у тај леви крак. Због тога је дно пећине покривено песком и шљунком од серпентина.

3. *Пресеци*. Скоро цело дно деснога пећинскога крака покривено је саливима од калцита и бигра и неравно је. Представља низ каца, које зову *пресеци* и које су све дубље идући

задњем делу овога крака. Има их неколико које су преко 1 м. дубоке. Рапавих бигрених површина, пресеци имају дно покривено трошном бигреном масом. у коју су уложени многи облаци од бигра, махом као лешњик и орах велики. Изнад сваког пресека на тавану има једна или више дијаклаза, кроз које вода капље и цури, засићена калцијум бикарбонатом, и падом, распрскавањем и испаравањем те воде постали су поменути пресеци.

Ј. Ц.

ПРОМАТРАЊА У СТОПИЋА ПЕЋИНИ.

Г. Мирко Поповић, проф. у Ужицу послао нам је податке о каналу између Пријесека и Понора, који у претходном чланку није испитан. Ово су проматрања г. М. Поповића:

Главни ходник се од Пријесека наставља за 70 м. На крају ове дужине налази се одсек 2 м. висок низ који река пада. Под одсеком је доста велика и дубока бучница. Хука овога пада, разбијање воде у прамење и маглу, и ковитлање њено по бучници чини ванредан утисак и даје веома занимљиву слику. Све до овога одсека ширина главног ходника износи 20 м. а висина до 50 м. (? Ур.) Од овога одсека главни ходник се више не рачва. Пење се, сужава и снижава. Ширина му је 10 м. а висина 15 м. На 60 м. дужине од првог одсека налази се други одсек 4 м. висине, на ком је други пад реке и под којим је много већа и дубља бучница него код првог одсека. Овај други пад је величанственији и лепши од првог, али је пењање до њега веома мучно. Последњи део главног ходника дугачак је 40 м., нагло се сузи на 6 м. а још јаче снизи, на 5, 3 и 2 м. и ту се долази до врло узаног отвора 0.60 м. висине и 0.40 м. ширине, кроз који избија вода из горњег отвора — Понора. Над самим овим узаним отвором налази се велика и дубока вртача (хоризонтале 35 м., вертикале 23 м.), која је својим дном ударила у сам таван ходника и снизила га. Да није ове преграде, пећина би била кроз проходна.

Горњи отвор пећине — Понор — овакав је: ширина доле 6 м., горе 4 м., висина 10 м. Кратким ходником 8 м. дужине улази се у прилично пространу дворану четвртаста облика, чија је дужина 8 м., ширина 6 м., а висина 12 м. На дну ове дворане налази се мали одсек низ који река клизи и улази у кратак ходник, на чијем се дну налази други одсек од 1.50 м. висине низ који река поново пада, па после тока од 15 м. улази у онај узани отвор под вртачом, из кога се после јавља у пећини.

Дужина пећине са Понором и оба споредна ходника износи 390 м. Правац јој је ЈЗ-СИ.

Изнад Понора је увала, дугачка 6 км. којом тече река, чији је извор испод брда Бојишта. Како је отвор из Понора